

Det teologiske Fakultets Censur over Domprovst L. Gudes Disputats.

Af Bjørn Kornerup.

1.

En meget fremtrædende Repræsentant for den højkirkelige Retning i det 19. Aarhundredes Danmark var ubestridt *L. Gude* (1820—95), der beklædte Embedet som Domprovst i Roskilde fra 1866 til sin Død. Foruden at øve en direkte kirkelig Indflydelse var Gude fra sin Ungdom i høj Grad interesseret i teologisk Tankearbejde, om end hans stærkt selvkritiske Natur længe holdt ham tilbage fra selvstændig Produktion. Gennem en bevaret fyldig Brevveksling mellem ham og hans Ungdoms Lærer og Ven Biskop H. L. Martensen kan man paa flere Omraader følge hans Udvikling ikke mindst i de mange Aar (1848—66), da han sad som Sognepræst i Hunseby paa Lolland. Karakteristisk er det at se, hvorledes Martensen jævnlig søger at anspore sin yngre Ven til at optræde paa Forfatterbanen.

Der skulde imidlertid hengaa en meget lang Aarrække, før end Gude traadte frem med et større Værk — forskelligartede Smaaskrifter havde han nok tidligere produceret. Fra langt tilbage kan man i den nævnte Brevveksling spore hans Interesse for Nadverens Mysterium¹, og det blev da ogsaa herom, at han tilsidst samlede sine Studier og Betragtninger. Men først efter at han var kommet til Roskilde, fik han fuldendt Manuskriptet til første Del af det Værk, som han 1873 indsendte som Prøveskrift for Er-

¹) I Fortalen til »Den hellige Nadvere« I, 1 siger Gude: »uafhængigt af al Theologie har jeg baaret dette Spørgsmaal (o: om Kristi Nærværelse i Nadveren) i mit Bryst fra Ungdommen af«.

hvervelsen af den teologiske Doktorgrad »Den hellige Nadvere. Første Afdeling. Forberedelsen og Indstiftelsen«. (222 S. Kbhvn. 1874. Den Gyldendalske Boghandel).

Dette Værk er i ret høj Grad mærket af den spekulative Teologi, som Gude i sin Ungdom havde indsuget ikke mindst under Martensens Kateder. Navnlig kommer dette frem i den Omstændighed, at han under Indflydelse af den fra Jacob Böhme, Franz Baader o. fl. udgaaede teosofiske Retning vilde søge et nyt Udgangspunkt for Forstaaelsen af visse Sider af Nadverlæren i Begrebet »den himmelske (aandelige) Legemlighed«, idet han navnlig vil forklare Indstiftelsesordene derved, at Jesu Legeme allerede før Døden var begyndt at forvandles til et himmelsk¹. Bogen vilde derfor maaske bedre have passet ind i Tidssituationen, hvis den var kommet 25—30 Aar tidligere end nu, da Realismens Periode i Teologien som andetsteds var brudt frem.

Det vil næppe være uden Interesse at lære at kende det daværende teologiske Fakultets Dom² over et Værk, der paa sit Omraade længe bevarede Navn som klassisk i dansk teologisk Litteratur.

Hvad der bør fordres af en teolog. Doktordiss.: Vidnesbyrd om Lærdom, Skarpsindighed og videnskabelig Konseqvents, er her tilstede i fuldt Maal, og det staar derfor for mig som utvivlsomt, at dette Arbejde maa modtages med Fornøjelse. — *Om* den exegetiske Behandling ikke sjældent gaar til mikrologisk Spidsfindighed, — *om* Resultaterne, der vindes ved denne Behandling, ere holdbare for en Kritik af mere aandelig Karakter — af og til synes de mig at tabe sig [i] teosofiske Regioner; — *om* det overhovedet er tænkeligt, at Forf.s Standpunkt lader sig gennemføre saa hensynsløst, — *om* dette, drevet til Bogstavemlighedens yderste Spids, ikke vil forsyne Kristendommens

¹) Anf. Værk I, 12, 100 f., 170 f.

²) Universitetets Arkiv, Teologiske Dekanatspapirer 1873.

Modstandere med velkomne Vaaben —, alt dette er Betragtninger, som her ligge udenfor den teologiske Censur, og jeg har derfor ladet dem ligge ved Siden.

18. Sept. 73

H. N. Clausen.

Nærværende Afhandling anbefaler sig ved de »indledende Tanker og Forord«, som vække de bedste Forventninger om dette nye Forsøg til en dybere og rigtigere Opfattelse af den bibelske Nadverlære. Naar disse Forventninger ikke ganske opfyldes, synes Grunden dertil at maatte blandt Andet søges i, at Forf. med en noget trættende Brede har gjentaget, hvad der vel i et videnskabeligt Arbeide kunde være antydet og sammentrængt langt kortere; at han i Lighed med mange ældre og nyere Forgængere ved Behandlingen af sit Æmne har benyttet sig ofte af en spidsfindig Exegese, og ligeledes af en mystisk-theosophisk Speculation, der dog ikke fører Problemets Løsning videre end til en meer eller mindre uklar Theorie om »aandelig Legemlighed«. Imidlertid maa det erkjendes, at Afhandlingen vidner om en Lærdom, Skarpsindighed, Consequents, som berettiger Facultetet til at antage den til det af Forf. i sin Skrivelse til Sidstnævnte angivne Øiemed.

d. 2^{den} Oct. 1873.

C. E. Scharling.

I de Forventninger, med hvilke jeg gik til denne Afhandling, finder jeg mig efter Gjennemlæsningen meget skuffet: Flere Partier, blandt hvilke jeg eksempelvis vil nævne pag. 33—88¹, ere behandlede med en trættende Vidtløftighed, og denne brede Fremstilling bliver ved det nævnte Stykke saa meget mere paafaldende, som det ikke indeholder andet end almindelig bekjendte Ting, der næsten ingen Betydning faae for det Følgende. Mange Steder, hvor jeg kunde ønske klare Begrebsbestemmelser, skjuler Resultatet sig enten i en glimrende rhetorisk Dragt eller i et vist theo-

¹) Formentlig Afsnittet om Paaskemaaltidet (trykt Udgave I, 19—50).

sophisk Halvmørke. Kritik ligger ikke for Forfatteren, og hans exegetiske Fremgangsmaade kan vække mange Betænkeligheder. Men uagtet der er meget, som ikke tiltaler mig i denne Afhandling, og uagtet jeg tvivler om, at den kan siges at ville gavne Sagen, saa maa jeg dog, ligesom mine ældre H^{rr} Colleger, indrømme, at der her er givet Vidnesbyrd om Lærdom, Skarpsindighed og videnskabelig Consequens paa en saadan Maade, at Forfatteren har godtgjort sin Adkomst til den akademiske Doctorgrad.

Endnu troer jeg at burde yde Forfatteren den Ros, at hans Afhandling, der paa enkelte Steder endog kan læses til Opbyggelse, er udarbejdet med en sjelden Flid og Omhyggelighed.

C. Hermansen.

d. 7/10 73.

Det er uheldigt, at Forf. kun har indsendt *første* Deel af sin Afhandling, thi derved er der Fare for, at det, som det egentlig kommer an paa, først vil fremkomme i *anden* Deel, hvis det overhovedet vil komme frem. Den foreliggende første Deel er i hvert Fald saare mangelfuld.

1) Forf. har vel meddeelt forskellige Fortolkninger af Indstiftelsesordene, men han har ikke selv givet en omhyggelig udført Fortolkning af dem. De overmaade vigtige Steder 1. Kor. 10,17—22 og 11,27—34, der vise den apostoliske Opfattelse af Nadveren, har han ganske forbigaaet. Derimod bygger han væsentlig sin Udlægning paa Joh. 6, uagtet det altid vil være høist tvivlsomt, hvorvidt dette Sted tør bringes i umiddelbar Forbindelse med Nadveren. — Som Følge heraf er den exegetiske Grundlæggelse yderst svag og neppe istand til at bære Forf.s Paastande.

2) Forf. fører vel Spørgsmaalet frem, hvorledes den første Nadver skal tænkes at forholde sig til de efterfølgende, men er dels uklar i Besvarelsen, og dels synes han at strande paa en doketisk Opfattelse, der er faretruende for Christi *virkelige* Lidelse og Død. Hans Udlægning af Joh.

13,31 er neppe holdbar og bliver i Grunden gjendreven strax af det følgende Vers (εὐθὺς δοξάσει αὐτόν).

3) Forf. burde have samlet de apostoliske Fædres og de største Kirkelæreres Udtalelser om Nadveren, forat det kunde sees, hvorledes den ældste Kirke opfattede Nadveren. Det synes at være hans Mening at føre dette frem i anden Deel, men det maatte dog helst foreligge alt i første Deel.

4) Det vidtløftige Afsnit S. 33—84 (Paaskemaaltidet og det evige Præstedømme) maatte helst være udeladt, da det ikke staaer i Forbindelse med det egentlige Spørgsmaal.

5) Luthers Nadverlære burde være fremstillet i sine Grundtræk, og de Beviisførelser, hvorpaa Luther støttede den, underkastede en Prøvelse.

I gennemgaaende Heelhed er Forf.s dogmatiske Udførelse maaskee endnu svagere end den exegetiske Grundlæggelse. Lærdom findes vel, dog meest saadan, som ligger udenfor Sagen, medens den Lærdom, som skulde være den afgjørende, ofte fattes. Arbeidet bærer i det Hele mere Præget af en Række opbyggelige Betragtninger end af en videnskabelig Afhandling. Det er skrevet med Varme og Inderlighed, men ogsaa paa sine Steder med en sygelig Overspændthed, der ægger Angrebene og fremkalder Tvivlen i endnu højere Grad.

Jeg seer mig derfor nødsaget til at afgive det Skjøn, at den indsendte Afhandling ikke fyldestgør de Fordringer, som Facultetet bør stille til en theologisk Doctorgrad.

d. 20 October 1873.

C. Henrik Scharling¹.

Det første indtryk, denne afhandling har givet mig, er, at forf. med varme og inderlighed, med skarpsindighed,

¹) I sine Memoirer (Livsminder, 1919, S. 143—4) udtaler Henrik Scharling sig med en vis Reservation om Gudes Personlighed, om end han fuldt ud anerkender hans varme Hjerte og hans fortrinlige Prædikener.

til dels også dybsind har gransket sit æmne og meddelt os sine granskninger. Men skarpsindigheden slår ikke sjælden, især hvad eksegetiken angår, over i det spidsfindige, der næsten ligesom kan lege med en forestilling; og dybsindet kan tabe sig i teosofiske tåger. Det hele er desuden alt for bredt anlagt, så man kunde ønske en betydelig forkortelse, store beskæringer.

At det indleverede kun er første del, har misligheder for bedømmelsen, som det ikke er let at se bort fra; denne får derved noget usikkert. I det foreliggende kan jeg ikke se noget nyt, som kaster lys på læren i det hele, skønt vist nok i det enkelte nye synspunkter kan være fræmdragne. Naturmysteriet i nadveren, den dunk[l]e forestilling om en åndelig legemlighed er jo oftere tidligere gjort gældende. Og hvor forfatteren i det enkelte skildrer Herren som den, hvis dødskamp alt er begyndt, da nadveren indstiftes, strejfer han for mine øjne, som alt en af mine kolleger har bemærket, ind i det doketiske. Også er jeg enig med den samme kollega i, at Luthers nadverlære burde have været givet i sammenhæng. Partiet s. 33—88 forekommer mig derimod at kaste lys på sagen, skønt der vel egenligt ikke findes noget nyt i det.

Formen, afset fra det brede, forekommer mig takkelig og at forene videnskabens krav med forståelighed, så jeg, her i modsætning til forf.s mening, antager, den vil gøre afhandl. tilgængelig også for ikke-teologer.

Hvad mine 3 først voterende kolleger har ytret om »arbejdets lærddom, skarpsindighed og videnskabelige konsekvents«, samt at det bør antages som doktordisputats, kan jeg ganske tiltræde. Det forekommer mig også hældigt for fakultetet, at en yngre mand mælder sig til doktorgraden, efter at vi — det eneste fakultet ved universitetet — har hævdet dens bibeholdelse som den øverste af tagende akademiske grader.

Københ. 27/10 73.

Fr. Hammerich.

Skønt der saaledes var fremsat en Række — til Dels ikke uvæsentlige — Betæneligheder ved Afhandlingen, og uagtet den nærmeste Faglærer Henrik Scharling havde stemt imod dens Antagelse, blev Resultatet dog det, at den blev fundet værdig til at forsvares for Doktorgraden. Dette Resultat meddeltes Gude under 8. November 1873¹, idet man dog tilføjede, at »den exegetiske Behandling er noget mangelfuld med Hensyn til det, der er Afhandlingens væsentlige Opgave, og at Facultetet derfor ikke kan undlade at udtale det Ønske, at de paagjeldende Skriftsteder maatte blive omhyggeligere benyttede, og navnlig henvises til 1 Cor. 10 cap., der saa godt som ingen Anvendelse har fundet«².

Den 18. Februar 1874 forsvarede Gude sin Disputats. Sikkert har Handlingen faaet et livfuldt Forløb, da der foruden de officielle Opponenten, Professorerne Christen Hermansen og Henrik Scharling, havde meldt sig tre ekstraordinære: Professor emeritus, Lic. theol. J. A. Bornemann, Kateket, senere Professor, Fr. Nielsen og Sognepræsten i Ølstykke K. E. Møhl. Handlingen varede fem Timer og fulgtes med usvækket Interesse³. Hertil bidrog vel ogsaa den Omstændighed, at der var forløbet 22 Aar, siden en Disputation for den teologiske Doktorgrad havde fundet Sted⁴, og at det var første Gang, at Modersmaalet anvendtes ved en saadan Lejlighed.

¹) Koncept paategnet Fakultetets Vota.

²) Forfatteren synes at have taget noget Hensyn til denne Henstilling (I, 159 f.).

³) C. Goos, Aarvog for Københavns Universitet m. m. for 1873—75 S. 275—6. Fædrelandet 1874 28. Marts (Nr. 74). — F. C. Krarup beretter (Fra Romantisme til Realisme, 1930, S. 115), at J. N. Madvig efter Handlingen ytrede til en Kollega: »det er dog godt at træffe et fornuftigt Menneske, ti nu har jeg hørt saameget om aandelig og himmelsk Legemlighed, at jeg er bleven ganske ør i Hovedet«.

⁴) Sidste Gang var 21. September 1852, da Lic. theol. Ernst Wilhelm Kolthoff disputerede over »Vita Jesu Christi a Paulo Apostolo adumbrata«.

2.

Saa snart Bogen var udkommet, blev den selvfølgelig læst af *Martensen*. Allerede i et Brev af 6. Februar 1874 sammenfatter han sit første Indtryk af den. Skønt han havde nogle Indvendinger særlig med Hensyn til Forfatterens formentlig vel vidtgaaende Behandling af den fysiske Side i Stedet for af den etiske (Syndsforladelsen), maatte han dog udtale: »Deres Disputats er af første Qualitet og tilhører Litteraturen. Den er riig paa dybe, Meget i Bevægelse sættende Tanker, udaf den sande Totalanskuelse«¹.

En anden, Gude nærtstaaende Teolog, Sognepræst i Ringsted-Benløse, Provst *F. V. Andersen*, ogsaa han en Mand af *Martensens* Skole, tog Anledning af Bogen til at skrive en Række »Betragtninger«² over denne. Som det var at vente, er Tonen i denne omfangsrige Afhandling i høj Grad anerkendende. Provst Andersen føler sig i al Almindelighed vel tilfreds med Bogens Karakter af »et kraftigt Indlæg til Forsvar for Theologien som Videnskab«. Det er ikke nok at blive staaende ved »Forskningen« alene — der kræves i sidste Instans »den theologiske Klarheds Lys, Intuitionens, Ideeanskuelens Naadegave«. Det er ham ogsaa til Behag, at Forfatteren lader den eksegetiske Undersøgelse lande i Dogmatiken, »en Egenskab, som efter vor Opfattelse rigtignok tilhører al grundig Exegese«. Ikke desto mindre har Provst Andersen en Række Indvendinger at fremføre mod eksegetiske og dogmatiske Enkeltheder. Som Hovedindtryk mener han dog at kunne fastslaa, at Fremstillingen af »den lærde og aandfulde Forfatters Nadvertheologi« »vil blive staaende som en af de betydeligste af det 19de Aarhundredes theologiske Frembringelser i vort Fædreland«³.

¹) Ny kgl. Saml., 4°, 3450.

²) Theologisk Tidskrift, udg. af Chr. H. Kalkar, 1874, S. 385—441.

³) Citaterne anf. Bind S. 390, 406, 441. — S. 413 ff. behandles med nogen Kritik Gudes Hovedtese om »Christi høiere Legemlighed«. — Ogsaa

Medens de her fremdragne Udtalelser er præget af stor Anerkendelse, mødte Gude en langt skarpere Kritiker i den daværende Grundtvigianismes Dogmatiker, Dr. *Skat Rør-dam*, der skrev en indgaaende Afhandling om Gudes Værk i »Dansk Kirketidende«¹. Anmelderen, der skriver i en besindig og velovervejet Tone, kan vel i flere Henseender yde Gude sin Anerkendelse, ogsaa for »den ualmindelige Sirlighed«, der karakteriserer baade Form og Indhold, men som Helhed har Bogen skuffet ham. Maaske ikke helt uden Grund ytrer han, at hver Gang han er vendt tilbage til Læsningen, »har Indholdet, som skjuler sig bag den elegante og affilede Form og de klangfulde Ord, forekommet mig fattigere, hvilket Indtryk ikke er blevet svækket derved, at Forf. ikke endnu har glemt det særlig theologiske Jargon, som brugtes i Fyrretyverne, da det var Mode at fylde sin Tale med græske og latinske Gloser, med eller uden dansk Tilsnit, for hvilke vort Modersmaal har ligesaa fyldige Udtryk, ret som om Tankerne derved kunde blive dybsindigere«².

Med al Fremhæven af en Del smukke og gode Tanker hos Forfatteren, især hans Forstaaelse af Joh. 6³, forbinder Skat Rør-dam Kritik af en Række eksegetiske, kirkehistoriske og dogmatiske Enkeltheder. Over for Gudes Tese om den himmelske Legemlighed staar han mildest talt reserveret, idet han med sin realistiske Natur og hele traditionsbundne Holdning ikke føler sig tiltrukket af Spekulationen. Han ønsker paa dette Omraade ikke at vige fra »Luthers

andetsteds omtaltes Gudes Arbejde med Anerkendelse, saaledes i Illustreret Tidende 1874 15. Marts (vistnok af A. Jantzen) og i Berlingske Tidende 1874 10. Marts (Nr. 58). Selv det Gude tidligere saa lidet venligsindede Organ Fædrelandet bragte 1874 28. Marts (Nr. 74) paa tre Spalter paa første Side en udførlig og meget rosende Omtale af Bogen.

¹) Dansk Kirketidende, udg. af C. J. Brandt og Fr. Nielsen, 1874 Sp. 529—58.

²) Sp. 530.

³) Sp. 535 ff.

og vore lutherske Fædres Spor¹. — Sluttelig² imødegaar Rørdam en kuriøs Misopfattelse fra Gudes Side af Grundtvigs bekendte Verslinie, »kun ved Badet og ved Bordet høre vi Guds Ord til os«³.

Ogsaa en anden af Grundtvigianismens øvede Penneførere lod høre fra sig. Det var *Vilhelm Birkedal*, der i »Nordisk månedsskrift for folkelig og kristelig oplysning« offentliggjorde en hel undersøgelse »I anledning af domprovst Gudes doktor-afhandling«⁴. Birkedal vil vel anerkende denne som »et agtværdigt indlæg«, der indeholdt »ikke få gode og fromme tanker«, tilmed fremsat »i en på mange steder især for denne forfatter usædvanlig *nogenlunde* jævn og tiltalende form«⁵. Men reelt er han ikke meget enig med Gude. For det første retter han sin Indsigelse mod dennes hele Opfattelse af den første Nadversituation og den hermed i Forbindelse staaende Tale om »den forklarede legemlighed«. Han vejrer her »et ubevidst tilløb til den gamle, af menigheden forkastede doketisme«⁶.

¹) Sp. 544 ff., 548, 554.

²) Sp. 553 ff.

³) Gude optog aabenbart Skat Rørdams Kritik meget unaadigt. I »Den hellige Nadvere« II, 295 ff. anker han over, at den »var skreven i en Tone henimod det Personlige, hvori jeg ikke vil forhandle«. Nu vilde han blot behandle et enkelt Punkt i denne Recension, som forøvrigt rummede »forskjellige Misforstaaelser og Ikke-Forstaaelser«. — 30. Novbr. 1875 skriver Skat Rørdam til Otto Møller, at til Censor ved teologisk Embedseksamen var udnævnt »den meget højærværdige Domprovst Gude, som jeg tænker vil se paa mig med temmelig sure Øjne«. Endnu 20. Decbr. 1888 ytrer han i et Brev, at han af et Skrift af Gude havde faaet det samme »Indtryk af en utrolig højærværdig Vigtighed, som (ligesom i hans Bog om Nadveren) med en hel Del Behændighed ved at tilsøre eller borteskamotere Vanskelighederne og ved klingende Ord og Vendinger give sig Skin af at sige noget, sigende intet« (Otto Møller og Skat Rørdam. En Brevveksling, udg. af H. Skat Rørdam, I, 275; II, 147).

⁴) 1874 II, 203—30.

⁵) S. 203.

⁶) S. 204 ff.; 209. — Overhovedet er Birkedal lidet tilfreds med Gudes Metode: den viser, »hvor farligt det er at gøre troen videnskabelig og videnskaben troende« (S. 214).

Langt hvassere falder dog Sværdhuggene, hvor Birkedal imødegaaer Gudes Omtale af Grundtvigianismen. Denne følger her sit Forbillede, Biskop Martensen, ved ikke at lade Lejligheden gaa forbi til at give Retningen »en bitter pille«. Ligesom Skat Rørdam — men i en langt mere bidende Tone — paaviser ogsaa Birkedal det uholdbare i Gudes Fortolkning af den citerede Ytring af Grundtvig — »et prøvekort på overfladiskhed og uvederhæftighed« —, og efter at have redegjort for Grundtvigianismens Sakramentbegreb slutter han med at »give domprovsten et godt og velmént råd, dette: at vænne sig af med at tro sig kaldet til at sidde til doms over Grundtvig; ti dertil savner han åbenbart adskillige nødvendige betingelser«¹.

Allerede H. N. Clausen havde i sin Censur strejft Muligheden af, at Gudes Behandling af Nadverspørgsmaalet kunde forsyne »Kristendommens Modstandere med velkomne Vaaben«. Hans Forudelse gik i Opfyldelse. Filosofen *Hans Brøchner* udtalte saaledes om Gudes Bog, »at dens hele Karakter var en saadan, at man kunde have tænkt sig dens Fremkomst i den Bysantinske Tids aller mørkeste Periode«². Der kan næppe heller være Tvivl om, at det er dette Værk og dets Problemstilling, som afspejler sig i *Karl Gjellerups* bekendte satiriske Skildring i »Germanernes Lærling« af Nadverforhandlingen ved den »teologiske Te« hos Professor Petersen (o: Peder Madsen)³.

Der hengik en længere Aarrække, før end Gudes Værk fik en Fortsættelse. Først 1887 kunde han udsende: »Den hellige Nadvere. Anden Afdeling. Vedligeholdelsen i Kirken« (333 S.). Indledningen viser, at Forfatteren fastholder sit tidligere spekulative Grundsynspunkt. Andet Bind indeholder iøvrigt en Gennemgang af Nadveropfattelsen indtil Johannes af Damaskus. Mere udkom aldrig, og Værket blev saaledes en Torso.

¹) S. 223 ff., især S. 225, 230.

²) F. C. Krarup, *Fra Romantisme til Realisme* S. 115.

³) Karl Gjellerup, *Germanernes Lærling*, 1882, S. 389 ff.

Tilføjelse.

I et Brev, dateret 29. Januar 1860, til Martensen (velvilligst udlaaant af Pastor emeritus Martin Poulsen) ytrer Gude følgende:

Saalænge jeg skal arbeide paa at kunne *hver Søndag* staae paa Prædikestolen, er jeg i den Tid, jeg ellers kan tage, ikke stemt for ogsaa i den at bearbeide Prædikener. Jeg er ikke stemt for Andet end for mine Studier over Nadveren, hvad enten det nu vil kunne lykkes at gennemføre dem eller ei, og Alt hvad jeg læser, bevæger sig i Grunden om dette Centrum i større eller mindre Kredse. Men jeg overbeviser mig mere og mere om, at denne Studie behøver en langsom Modnelse, hvis Conceptionen, der bliver mig bestandig sikkrere, skal vise sig som Andet end et encyclopædisk Overblik, ikke som om jeg tragtede efter noget Stort, men fordi jeg tragter efter Noget, hvori der kunde acquiesceres. Den behøver det ifølge sin egne Beskaffenhed, og den behøver det endnu mere, naar den er saa ugunstigt stillet, at den skal drives ved Siden af en anden Hovedgjerning, og under en Isolation, hvor der savnes flere Requisiter, som jeg ikke uden Vanskeligheder kan faae fra Bibliothekerne.